

Pranešėjų apsauga

Rezoliucija 1729 (2010)

1. Parlamentinė Asamblėja pripažįsta pranešimų - informacijos atskleidimo, siekiant sustabdyti įstatymų pažeidimus, keliančius pavojų aplinkiniams, - svarbą. Pranešėjai sudaro galimybę sustiprinti atskaitingumą ir palaikyti kovą su korupcija ir bloguoju valdymu tiek viešajame, tiek ir privačiame sektoriuose.
2. Potencialūs pranešėjai dažnai nesiima veiksmų, arba bijodami atsakomųjų veiksmų jų atžvilgiu, arba nesitikėdami tinkamos reakcijos į savo įspėjimą. Tai kenkia visuomenei, suinteresuotai efektyviu valdymu bei viešųjų reikalų ir privataus verslo atskaitomybe.
3. Keletas nelaimių, kurių buvo galima išvengti, paskatino Jungtinę Karalystę priimti įstatymą, saugantį pranešėjus, pasisakančius viešojo intereso naudai. Panašūs įstatymai ilgai ir sėkmingai veikia Jungtinėse Amerikos Valstijose.
4. Dauguma Europos Tarybos valstybių narių neturi atskirų pranešėjų apsaugos įstatymų, nors daugelis jų taiko normas, apimančias skirtingus pranešinėjimo aspektus įstatymuose dėl darbo santykių, baudžiamojo proceso, žiniasklaidos bei specifinių antikorupcinių priemonių.
5. Pranešinėjimas visada reikalavo drąsos ir pasiryžimo. Tačiau pranešėjams bent jau turėtų būti suteikta galimybė pasisakyti, nerizikuojant savo pačių bei jų šeimų gerove. Veiksmingi įstatymai pirmiausia turi suteikti saugią alternatyvą tylėjimui, tuo pačiu vengiant siūlyti galimiems pranešėjams saugumo iliuziją.
6. Asamblėja ragina visas šalis nares peržiūrėti jų įstatymus dėl pranešėjų apsaugos, turint omenyje šiuos pamatinius principus:
  - 6.1. pranešėjų įstatyminė bazė turėtų apimti platų reguliavimo dalyką:
    - 6.1.1. Ginami pranešimai turėtų apimti visus gera valia padarytus įspėjimus apie įvairias neteisėtas veikas, įskaitant visus rimtus žmogaus teisių pažeidimus, kurie grasina gyvybei, sveikatai, laisvei ar kitiems teisėtiems individo, kaip viešojo administravimo subjekto, mokesčių mokėtojo, suinteresuoto asmens, darbuotojo ar vartotojo, interesams.
    - 6.1.2. Įstatymas turėtų apimti tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus pranešėjus, įskaitant ginkluotųjų pajėgų narius ar specialiųjų tarnybų darbuotojus, ir
    - 6.1.3. jis turėtų apimti svarbiausius klausimus šiose teisės srityse:
      - 6.1.3.1. Darbo teisė: apsauga nuo neteisingo atleidimo ir kitų formų susidorojimu darbe;

6.1.3.2. Baudžiamoji teisė ir baudžiamasis procesas: apsauga nuo baudžiamojo persekiojimo dėl šmeižimo, tarnybos ar komercinės paslapties atskleidimo, taip pat liudytojų apsauga;

6.1.3.3. Visuomenės informavimo reguliavimas: žurnalistinių šaltinių apsauga;

6.1.3.4. Specialių antikorupcinių priemonių priėmimas, pavyzdžiui, įgyvendinant Europos Tarybos Civilinės teisės konvenciją dėl korupcijos.

6.2. Pranešėjų apsaugos reglamentavimas turi būti orientuotas į saugios alternatyvos tylėjimui suteikimą.

6.2.1. Vyriausybės ir savivaldos turėtų būti skatinamos įdiegti vidines pranešimo procedūras, kurios užtikrintų, kad:

6.2.1.1. pranešimai, atskleidžiantys galimas problemas, būtų tinkamai tiriami, ir svarbi informacija pasiektų vadovybes laiku, esant reikalui - nepaisant įprastinės hierarchijos, ir

6.2.1.2. pranešėjo tapatybė būtų atskleidžiama tik su jo/jos sutikimu arba siekiant išvengti rimtos grėsmės viešajam interesui.

6.2.2. Įstatymas turėtų ginti kiekvieną, kuris sąžiningai pasinaudoja egzistuojančia vidine pranešimų sistema nuo bet kokių atsakomųjų veiksmų (neteisingo pašalinimo iš darbo, priekabiavimo, ar bet kokio kito baudžiamojo ar diskriminacinio elgesio).

6.2.3. Ten, kur vidinės pranešimo sistemos neegzistuoja arba tinkamai neveikia ar sunku tikėtis, kad jos veiks tinkamai, atsižvelgiant pranešimo turinį, išorinis pranešimas, įskaitant žiniasklaidos priemonėms, taip pat bus ginamas.

6.2.4. Bet kuris pranešėjas bus laikomas sąžiningu, jei jis ar ji turėjo pagrįstą pagrindą tikėti, kad atskleidžiama informacija yra teisinga, net jei vėliau paaiškėja priešingai, ir jei jis/ji nesiekė jokio neteisėto ar neetiško tikslo.

6.2.5. Įstatyminis reguliavimas sąžiningiems pranešėjams turėtų numatyti, kad institucija, tirianti pranešėjo skundą ir siekianti, kad darbdavys atstatytų pranešėją į buvusią padėtį, galėtų užtikrinti tinkamą apsaugą nuo bet kokios formos atsakomųjų veiksmų, įskaitant laikinąją apsaugą ir atitinkamą finansinę kompensaciją, jei neigiamų pasekmių kitaip negalima atitaisyti.

6.2.6. Taip pat pranešėjams turėtų būti numatyta galimybė pareikšti priešiškinį asmenims, kurie ėmėsi atsakomųjų veiksmų jų atžvilgiu, su tikslu, kad pastarieji būtų šalinami iš darbo arba kitaip sankcionuojami.

6.2.7. Pranešimo sistemos taip turi numatyti tinkamą apsaugą nuo nesąžiningų pranešimų, t.y. piktavališkai pateiktų kaltinimų.

6.3. Kas liečia įrodinėjimo prievolę, darbdavys privalės neginčijamai įrodyti, kad bet kokios priemonės, kurių buvo imtasi prieš pranešėją, nebuvo atsakas į jo pranešimą.

6.4. Pranešėjų apsaugos įstatymų įgyvendinimo ir poveikio veiksmingumas turėtų būti reguliariai tikrinami ir vertinami nepriklausomų institucijų.

7. Asamblėja pabrėžia, kad būtini įstatyminiai patobulinimai turi būti lydimi pozityvios visuomenės kultūrinio požiūrio į pranešėjus raidos. Tai privalo būti atsietà nuo ankstesnio jo tapatinimo su nelojalumu ir išdavyste.
8. Taip pat pripažįstamas svarbus nevyriausybinių organizacijų vaidmuo, prisidedant prie teigiamos bendrojo požiūrio į pranešinėjimą raidos bei teikiant pagalbą darbdaviams, siekiantiems įdiegti vidines pranešinėjimo procedūras, potencialiems ir jau nukentėjusiems pranešėjams.
9. Siekdama parodyti gerą pavyzdį, Asamblėja ragina Europos Tarybą įdiegti veiksmingas vidines pranešinėjimo procedūras, apimančias pačią Tarybą bei jos dalinius susitarimus.

Rekomendacija 1916 (2010)

1. Parlamentinė Asamblėja, atsižvelgdama į rezoliuciją dėl pranešėjų apsaugos Nr. 1729 (2010), pabrėžia jos svarbą, didinant atskaitingumą ir stiprinant kovą su korupcija ir bloguoju valdymu.
2. Parlamentinė Asamblėja rekomenduoja Ministrų Tarybai:
  - 2.1. parengti gaires pranešėjų apsaugai, vadovaujantis Asamblėjos rezoliucijoje Nr. 1729 nurodytais principais;
  - 2.2. pakviesti Europos Tarybos valstybes nares ir valstybes stebėtojas peržiūrėti jose galiojančius įstatymus ir jų įgyvendinimą, siekiant įvertinti jų atitikimą minėtoms gairėms;
  - 2.3. svarstyti galimybę parengti pranešėjų apsaugai skirtą konvenciją.
3. Rekomendacija taip pat siūlo Ministrų Tarybai pavesti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui:
  - 3.1. surengti Europos konferenciją, skirtą pranešėjų apsaugai;
  - 3.2. parengti pasiūlymą sukurti stiprų vidinį pranešėjų apsaugos mechanizmą Europos Taryboje, apimančią tiek pačią Tarybą, tiek ir jos dalinius susitarimus.

Tiek rezoliucija, tiek ir rekomendacija balandžio 29 d. priimtos vienbalsiai (atitinkamai 21 ir 23 balsai už).